

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (sedmo vijeće)

7. srpnja 2022.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Direktiva 97/81/EZ – Okvirni sporazum o radu s nepunim radnim vremenom – Članak 4. – Načelo nediskriminacije – Načelo *pro rata temporis* – Uzimanje u obzir, radi izračuna primitaka od rada profesionalnog vatrogasca koji radi u punom radnom vremenu, radnog staža koji je ostvario kao dobrovoljni vatrogasac, u skladu s načelom *pro rata temporis*”

U predmetu C-377/21,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio cour du travail de Mons (Radni sud u Monsu, Belgija), odlukom od 15. lipnja 2021., koju je Sud zaprimio 21. lipnja 2021., u postupku

Ville de Mons,

Zone de secours Hainaut-Centre

protiv

RM,

SUD (sedmo vijeće),

u sastavu: J. Passer, predsjednik vijeća, N. Wahl i M. L. Arastey Sahún (izvjestiteljica), suci,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za ville de Mons, N. Fortemps i O. Vanleemputten, *avocats*,
- za osobu RM, P. Joassart, *avocats*,
- za Europsku komisiju, D. Martin i D. Recchia, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: francuski

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja, donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. Okvirnog sporazuma o radu s nepunim radnim vremenom, sklopljenog 6. lipnja 1997. (u dalnjem tekstu: Okvirni sporazum), koji je sadržan u Prilogu Direktivi Vijeća 97/81/EZ od 15. prosinca 1997. o Okvirnom sporazumu o radu s nepunim radnim vremenom koji su sklopili UNICE, CEEP i ETUC (SL 1998., L 14, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavljje 5., svezak 3., str. 131.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe RM, profesionalnog vatrogasca, s jedne strane, i ville de Mons (Grad Mons, Belgija, u dalnjem tekstu: Grad Mons) te Zone de secours Hainaut-Centre (Područje spašavanja Hainaut centar, Belgija) u pogledu uzimanja u obzir njezina radnog staža koji je ostvarila kao dobrovoljni vatrogasac za potrebe izračuna njezinih primitaka od rada.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Na temelju članka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma, njegova je svrha „omogućiti uklanjanje diskriminacije radnika s nepunim radnim vremenom i poboljšati kvalitetu rada s nepunim radnim vremenom”.
- 4 Člankom 2. Okvirnog sporazuma određuje se:
 - „1. Ovaj se Sporazum odnosi na radnike s nepunim radnim vremenom koji imaju ugovor o radu ili radni odnos definiran zakonom, kolektivnim ugovorom ili praksom koja je na snazi u pojedinoj državi članici.
 2. Države članice, nakon savjetovanja sa socijalnim partnerima u skladu s nacionalnim pravom, kolektivnim ugovorima ili praksom i/ili sa socijalnim partnerima na odgovarajućoj razini u skladu s nacionalnom praksom za odnose u industriji mogu iz objektivnih razloga potpuno ili djelomično isključiti radnike s nepunim radnim vremenom koji rade na određeno vrijeme iz odredbi ovog Sporazuma. Takve je odluke potrebno redovito preispitati kako bi se utvrdilo vrijede li još uvijek objektivni razlozi zbog kojih se donose.“

- 5 Članak 3. Okvirnog sporazuma glasi:

„Za potrebe ovog Sporazuma:

1. Pojam ‚radnik s nepunim radnim vremenom’ odnosi se na radnika čije je uobičajeno radno vrijeme, izračunano na tjednoj osnovi ili prosječno, u razdoblju zaposlenja do jedne godine, kraće od uobičajenog radnog vremena usporedivog radnika s punim radnim vremenom.

2. Pojam ‚usporedivi radnik s punim radnim vremenom’ znači radnik s punim radnim vremenom u istom poduzeću, koji ima istu vrstu ugovora o radu ili radnog odnosa te isti ili slični posao/zanimanje, vodeći računa o drugim okolnostima koje uključuju duljinu radnog staža i kvalifikacije/sposobnosti.

Ako u istom poduzeću nema usporedivog radnika s punim radnim vremenom, usporedba se provodi pozivanjem na primjenjivi kolektivni ugovor ili, ako nema primjenjivog kolektivnog ugovora, u skladu s nacionalnim pravom, kolektivnim ugovorima ili praksom.”

6 Članak 4. Okvirnog sporazuma predviđa:

- „1. Što se tiče uvjeta zapošljavanja, radnici s nepunim radnim vremenom ne smiju se tretirati na manje povoljan način od usporedivih radnika s punim radnim vremenom samo zato što rade s nepunim radnim vremenom, osim ako je različito postupanje opravdano objektivnim razlozima.
2. Prema potrebi se primjenjuje načelo *pro rata temporis.*”

Belgijsko pravo

Zakon od 5. ožujka 2002.

- 7 Direktiva 97/81 prenesena je u belgijski pravni poredak Loiom du 5 mars 2002 relative au principe de non-discrimination en faveur des travailleurs à temps partiel (Zakon od 5. ožujka 2002. o načelu nediskriminacije u korist radnika koji rade u nepunom radnom vremenu) (*Moniteur belge* od 13. ožujka 2002., str. 10641., u daljnjem tekstu: Zakon od 5. ožujka 2002.). U skladu s njegovim člankom 2., taj se zakon primjenjuje samo na radnika koji na temelju ugovora o radu obavlja rad za plaću i za drugu osobu, odnosno na radnika s kojim je sklopljen ugovor o radu.

Kraljevska odluka od 20. ožujka 2002., kako je izmijenjena Kraljevskom odlukom od 2. lipnja 2006.

- 8 U skladu s člankom 1. arrêté royal du 20 mars 2002 fixant les dispositions générales relatives à la valorisation pécuniaire des services antérieurs accomplis par des membres volontaires des services publics d'incendie recrutés en tant que membres professionnels (Kraljevska odluka od 20. ožujka 2002. kojom se utvrđuju opće odredbe o uzimanju u obzir poslova koje su prethodno obavljali dobrovoljni članovi javnih vatrogasnih službi koji su zaposleni kao profesionalni članovi) (*Moniteur belge* od 30. ožujka 2002., str. 13592.), kako je izmijenjena Kraljevskom odlukom od 2. lipnja 2006. (*Moniteur belge* od 22. lipnja 2006, str. 31874.):

„Dobrovoljci javnih vatrogasnih službi koji su zaposleni kao profesionalni članovi [...] imaju pravo na primitke od rada koji odgovaraju stupnju u okviru kojeg su zaposleni.

[...] za izračun primitaka od rada profesionalnih članova javnih vatrogasnih službi koji su zaposleni nakon 9. travnja 2002. priznaje se radni staž koji je istovjetan broju godina koje su proveli obavljajući poslove kao dobrovoljci u javnoj vatrogasnoj službi.

[...] staž koji je istovjetan broju godina koje su proveli obavljajući poslove kao dobrovoljci u javnoj vatrogasnoj službi može se priznati, za izračun njihovih primitaka od rada, profesionalnom osoblju

javnih vatrogasnih službi koje je zaposleno prije 9. travnja 2002. To uzimanje u obzir primjenjuje se samo na poslove izvršene nakon 1. siječnja 2005.”

- 9 Iz zakonodavnog rada koji se odnosio na izmjenu tog članka 1. Kraljevskom odlukom od 2. lipnja 2006. proizlazi da on „omogućuje općinama, ali ih ne obvezuje, da i vatrogascima koji su postali profesionalci prije stupanja na snagu kraljevske odluke priznaju radni staž koji uzima u obzir godine tijekom kojih su radili kao dobrovoljci. Iz toga slijedi da neće automatski svi vatrogasci imati pravo na taj staž. [...] uzimajući u obzir njezine financijske mogućnosti, svaka općina može odučiti primijeniti novi propis ili ne”.

Pravilnik o upravi i Pravilnik o novčanim primicima Grada Monsa

- 10 Članak 12. statutsa administratif et pécuniaire du personnel non enseignant de la ville de Mons (Pravilnik o upravi i Pravilnik o novčanim primicima zaposlenika koji nisu nastavničko osoblje Grada Monsa, u dalnjem tekstu: Pravilnik o upravi i Pravilnik o novčanim primicima grada Monsa) određuje:

„Poslovi koji se mogu uzeti u obzir prilikom izračuna obavljeni u okviru rada u punom radnom vremenu [...] mogu se uzeti u obzir u cijelosti.

Poslovi koji se mogu uzeti u obzir prilikom izračuna obavljeni u okviru rada u nepunom radnom vremenu [...] mogu se uzeti prema broju godina u kojima su obavljani u okviru rada u punom radnom vremenu, pomnoženih s razlomkom čiji je brojnik stvarni broj tjednog rada, a nazivnik broj tjednog rada koji odgovara radu u punom radnom vremenu.”

- 11 Članak 13.bis tih pravilnika glasi kako slijedi:

„Počevši od 1. srpnja 2007. i na temelju [Kraljevske odluke od 20. ožujka 2002., kako je izmijenjena Kraljevskom odlukom od 2. lipnja 2006.] zaposlenim profesionalnim članovima vatrogasne službe [...] pri izračunu njihovih primitaka od rada priznaje se radni staž koji je istovjetan broju godina rada koje su proveli kao dobrovoljci u javnoj vatrogasnoj službi, u skladu sa sljedećim pravilima:

1. za službenike zaposlene prije 9. travnja 2002.: *pro rata* u odnosu na stvarno obavljene poslove (broj stvarno održanih sati godišnje, u skladu s odredbama članka 12. Pravilnika o novčanim primicima);
2. za službenike zaposlene nakon 9. travnja 2002.: ne uzima se u obzir količina poslova (odstupajući od odredbi koje nalaže da se poslovi koji se mogu uzeti u obzir uključuju *pro rata* u odnosu na količinu obavljenih poslova: članak 12. Pravilnika o novčanim primicima),

[...]

- 12 Člankom 14. stavkom 1. navedenih pravilnika predviđeno je:

„Također se pod istim uvjetima, do najviše šest godina, za izračun naknade mogu uzeti u obzir poslovi izvršeni u punom ili nepunom radnom vremenu u belgijskom privatnom sektoru, drugoj državi članici Europske unije ili Europskog gospodarskog prostora, pod uvjetom da ih se može smatrati izravno korisnima, odnosno da su službeniku dali iskustvo korisno u obavljanju poslova u upravi [...]”

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 13 Od 1. siječnja 1982. do 31. srpnja 2002. osoba RM bila je zaposlena kao dobrovoljni vatrogasac u Gradu Mouscronu (Belgija).
- 14 Tijekom tog razdoblja ona je u privatnom sektoru na temelju ugovorâ o radu obavljala zadaće vozača teretnog vozila, od 30. srpnja 1990. do 11. veljače 1995. i od 23. ožujka 1995. do 8. veljače 1998. te čuvara, od 9. veljače 1998. do 30. ožujka 2001.
- 15 Osoba RM imenovana je profesionalnim vatrogascem vozačem u Gradu Monsu, u svojstvu pripravnika, s učinkom od 1. travnja 2001., a zatim za stalno od 1. travnja 2002.
- 16 Radi izračuna primitaka od rada profesionalnih vatrogasaca uzima se u obzir njihov „radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka”, koji se određuje s obzirom na uzimanje u obzir, pod određenim uvjetima, trajanja poslova koje su obavljali u javnom i privatnom sektoru.
- 17 U skladu s Pravilnikom o upravi i Pravilnikom o novčanim primicima Grada Monsa, taj je grad osobi RM, kad je riječ o razdoblju koje prethodi njezinu imenovanju kao profesionalnog vatrogasca vozača, priznao sljedeći radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka:
- za razdoblje od 1. siječnja 1982. do 29. srpnja 1990.: tri mjeseca i 17 dana, koji *pro rata* odgovaraju 811 sati odradenih u svojstvu dobrovoljnog vatrogasca u vatrogasnoj službi u Mouscronu (u skladu s člankom 13.bis tih pravilnika) i
 - za razdoblje od 30. srpnja 1990. do 30. ožujka 2001.: šest godina, koje odgovaraju najduljem razdoblju koje se može uzeti u obzir kad je riječ o poslovima koji se obavljaju u privatnom sektoru (kako je predviđeno člankom 14. navedenih pravilnika).
- 18 Dana 1. siječnja 2015. vatrogasne službe u Belgiji prešle su iz općinske organizacije u „područni” sustav koji obuhvaća 34 „područja spašavanja” te su profesionalni vatrogasci zaposleni u općini postali članovi djelatnog osoblja područja spašavanja kojeg je dio ta općina.
- 19 Stoga je od tog datuma osoba RM postala vatrogasac u Zone de secours Hainaut-Centre (Područje spašavanja Hainaut centar), koji je na nju primijenio isti radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka kao onaj koji joj je prije priznao Grad Mons.
- 20 Dana 14. srpnja 2015. osoba RM je od Zone de secours Hainaut-Centre (Područje spašavanja Hainaut centar) zahtjevala ispravak iznosa svojih primitaka od rada jer njezin radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka, koji je stekla kao dobrovoljni vatrogasac, nije pravilno uzet u obzir. Ona je zahtjevala uzimanje u obzir cijelog konačnog razdoblja tijekom kojeg je obavljala dužnost dobrovoljnog vatrogasca, odnosno od 1. siječnja 1982. do 31. srpnja 2002., što iznosi 20 godina i 7 mjeseci, a ne uzimanje u obzir točne količine poslova koje je izvršila. Naime, ona je smatrala da je uzimanje u obzir tih poslova u skladu s načelom *pro rata temporis* dovelo do neopravdanog različitog postupanja prema radnicima koji rade u punom radnom vremenu i onih koji rade u nepunom radnom vremenu. Stoga je smatrala da ima pravo na godišnje primitke od rada koji odgovaraju najvišem stupnju, odnosno onome vezanom za radni staž od 25 godina ili više u mjeri u kojoj je, uzimajući u obzir čitav njezin radni staž dobrovoljnog vatrogasca, njezin radni staž na datum 1. siječnja 2015. iznosio 33 godine.

- 21 Odlukom od 3. veljače 2016. Zone de secours Hainaut-Centre (Područje spašavanja Hainaut centar) odbio je taj zahtjev za ispravak na temelju članka 13.bis Pravilnika o upravi i Pravilnika o novčanim primicima Grada Monsa, utvrdivši da, s obzirom na to da je osoba RM zaposlena prije 9. travnja 2002., njezin radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka koji je stekla kao dobrovoljni vatrogasac treba uzeti u obzir jedino *pro rata* u odnosu na poslove koje je stvarno izvršila.
- 22 Osim toga, osoba RM je 15. travnja 2016. zahtijevala od Grada Monsa zaostatke primitaka od rada koji su joj dugovani od zapošljavanja, pozivajući se na argumente koji su u bitnome istovjetni onima koji su istaknuti u potporu zahtjevu za ispravak koji je podnesen Zone de secours Hainaut-Centre.
- 23 Dana 6. svibnja 2016. Grad Mons odbio je tu pritužbu zbog razloga koji su u bitnome istovjetni onima koje je istaknuo Zone de secours Hainaut-Centre (Područje spašavanja Hainaut centar), a koji su izneseni u točki 21. ove presude, odnosno zbog obvezе, u skladu s Pravilnikom o upravi i Pravilnikom o novčanim primicima Grada Monsa, uzimanja u obzir godina staža ostvarenih kao dobrovoljni vatrogasac *pro rata* u odnosu na stvarno izvršene poslove.
- 24 Dana 23. svibnja 2016. osoba RM je tribunalu du travail du Hainaut, division de Mons (Radni sud u Hainautu, odjel Mons, Belgija) podnijela tužbu protiv Grada Monsa i Zone de secours Hainaut-Centre (Područje spašavanja Hainaut centar).
- 25 Presudom od 25. veljače 2019. taj je sud prihvatio zahtjev osobe RM te je presudio da se radni staž koji je ostvarila kao dobrovoljni vatrogasac treba u cijelosti uzeti u obzir u okviru određivanja njezina radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka, ne uzimajući u obzir količinu poslova koje je stvarno izvršila.
- 26 Grad Mons i Zone de secours Hainaut-Centre (Područje spašavanja Hainaut centar) podnijeli su žalbu protiv te presude sudu koji je uputio zahtjev, couru du travail de Mons (Radni sud u Monsu, Belgija).
- 27 Taj sud primjećuje da iz presude Coura constitutionnelle (Ustavni sud, Belgija) od 9. srpnja 2013. proizlazi da dobrovoljni vatrogasci i profesionalni vatrogasci obavljaju slične zadaće u istom vatrogasnem društvu i da stoga predstavljaju usporedive kategorije. U skladu s tom presudom, „[d]obrovoljni vatrogasci posvećuju dio svojeg slobodnog vremena vatrogasnoj djelatnosti za koju su angažirani [...]; [o]ni primaju naknadu *pro rata* u odnosu na broj sati u kojima su intervenirali, na temelju barem prosječne naknade po satu profesionalnog osoblja koje pripada istom razredu [...], koja je povrgnuta posebnom sustavu socijalne sigurnosti“. Iz navedene presude također proizlazi da dobrovoljni vatrogasci dobrovoljno obavljaju djelatnost koja je pomoćna profesionalnoj djelatnosti ili drugom statusu te su na tom temelju obuhvaćeni radom i radnim vremenom koji se razlikuju od onih profesionalnih vatrogasaca.
- 28 Osim toga, belgijski su sudovi, a osobito Conseil d’État (Državno vijeće, Belgija), pojasnili da je djelatnost dobrovoljnog vatrogasca pomoćna djelatnost koja se obavlja u okviru radnog odnosa koji je ureden propisom, a ne ugovorom.

- 29 Prema tvrdnjama suda koji je uputio zahtjev, određivanje radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka radnika koji rade u nepunom radnom vremenu obuhvaćeno je područjem primjene članka 4. Okvirnog sporazuma, s obzirom na to da su primici od rada dio „uvjeta zapošljavanja” u smislu tog članka, kao što proizlazi iz presude od 10. lipnja 2010., Bruno i dr. (C-395/08 i C-396/08, EU:C:2010:329).
- 30 U tom kontekstu taj sud isto tako primjećuje da, iako se nacionalni propis kojim je taj okvirni sporazum prenesen u belgijski pravni poredak, odnosno Zakon od 5. ožujka 2002., primjenjuje samo na radnike s kojima je sklopljen ugovor o radu, on ipak smatra da su dobrovoljni vatrogasci obuhvaćeni navedenim okvirnim sporazumom jer je njihov radni odnos definiran nacionalnim zakonodavstvom u smislu članka 2. točke 1. tog okvirnog sporazuma.
- 31 Usto, okolnost u skladu s kojom su poslovi koje je osoba RM obavljala nakon što je imenovana profesionalnim vatrogascem obuhvaćeni radom u nepunom radnom vremenu ni na koji način ne sprječava tu osobu da se, kad je riječ o određivanju njezina radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka koji se odnosi na razdoblje tijekom kojeg je radila u nepunom radnom vremenu, pozove na zakonodavstvo o radnicima koji rade u nepunom radnom vremenu.
- 32 Imajući to na umu, sud koji je uputio zahtjev dvoji o tumačenju članka 4. Okvirnog sporazuma, a osobito o dosegu načela *pro rata temporis*, za potrebe određivanja radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka osobe RM.
- 33 U tim je okolnostima cour du travail de Mons (Radni sud u Monsu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 4. Okvirnog sporazuma [...] tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis koji za izračun primitaka od rada profesionalnih vatrogasaca koji su zaposleni u punom radnom vremenu za potrebe radnog staža [na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka uzima u obzir posao koji se obavlja u nepunom radnom vremenu] u svojstvu dobrovoljnog vatrogasca prema količini posla, odnosno prema trajanju stvarno obavljenih poslova, prema načelu *pro rata temporis*, a ne prema razdoblju unutar kojega je posao obavljan?”

O prethodnom pitanju

- 34 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u bitnome pita treba li članak 4. Okvirnog sporazuma tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji, radi izračuna primitaka od rada profesionalnih vatrogasaca zaposlenih u punom radnom vremenu, uzima u obzir, kao radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka, poslove koje su prije obavljali u nepunom radnom vremenu, kao dobrovoljni vatrogasci, u skladu s načelom *pro rata temporis*, to jest s obzirom na rad koji su stvarno obavili, a s obzirom na razdoblje tijekom kojeg je taj rad obavljan.
- 35 Kao prvo, valja odrediti je li glavni postupak obuhvaćen područjem primjene Okvirnog sporazuma.
- 36 S tim u vezi valja podsjetiti na to da je, prvo, područje primjene *ratione personae* Okvirnog sporazuma definirano njegovim člankom 2. točkom 1. (presuda od 1. ožujka 2012., O'Brien, C-393/10, EU:C:2012:110, t. 28.). U skladu s tom odredbom taj se sporazum odnosi na radnike s nepunim radnim vremenom koji imaju ugovor o radu ili radni odnos definiran zakonom, kolektivnim ugovorom ili praksom koja je na snazi u pojedinoj državi članici.

- 37 Sud je presudio da pojam „radnici s nepunim radnim vremenom koji imaju ugovor o radu ili radni odnos” treba tumačiti na način na koji ga tumači nacionalno pravo (presuda od 1. ožujka 2012., O’Brien, C-393/10, EU:C:2012:110, t. 32.). Osim toga, iz samog teksta članka 2. točke 1. Okvirnog sporazuma proizlazi da se njegovo područje primjene poima široko. Usto, definicija pojma „radnik u nepunom radnom vremenu” u smislu tog okvirnog sporazuma, sadržanog u njegovu članku 3. točki 1., obuhvaća sve radnike, ne razlikujući pritom pripada li njihov poslodavac javnom ili privatnom sektoru (presuda od 1. ožujka 2012., O’Brien, C-393/10, EU:C:2012:110, t. 37. i navedena sudska praksa).
- 38 U predmetnom slučaju, sud koji je uputio zahtjev primjećuje da se nacionalni propis kojim je Okvirni sporazum prenesen u belgijski pravni poredak, odnosno Zakon od 5. ožujka 2002., primjenjuje samo na radnike s kojima je sklopljen ugovor o radu. Međutim, belgijski su sudovi pobliže odredili da se djelatnost dobrovoljnih vatrogasaca obavlja u okviru radnog odnosa koji je uređen propisom, a ne ugovorom.
- 39 Ipak, s obzirom na sudsку praksu navedenu u točkama 36. i 37. ove presude, valja utvrditi da su, kao što ističe taj sud, dobrovoljni vatrogasci obuhvaćeni Okvirnim sporazumom, u mjeri u kojoj je njihov radni odnos definiran nacionalnim zakonodavstvom u smislu članka 2. točke 1. tog okvirnog sporazuma.
- 40 Drugo, valja podsjetiti na to da članak 4. točka 1. Okvirnog sporazuma predviđa da se, što se tiče uvjeta zapošljavanja, radnici s nepunim radnim vremenom ne smiju tretirati na manje povoljan način od usporedivih radnika s punim radnim vremenom samo zato što rade s nepunim radnim vremenom, osim ako je različito postupanje opravdano objektivnim razlozima.
- 41 U glavnom postupku osoba RM osporava metodu koja je upotrijebljena za izračun primitaka od rada na koje ima pravo kao profesionalni vatrogasac, odnosno kao radnik u punom radnom vremenu. Imajući to na umu, ona ističe postojanje različitog postupanja koje je protivno članku 4. Okvirnog sporazuma, u mjeri u kojoj je primjena pravila o uzimanju u obzir njezina radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka na ime razdoblja tijekom kojeg je obavljala djelatnost u nepunom radnom vremenu kao dobrovoljni vatrogasac nepovoljno utjecala na iznos tih primitaka od rada.
- 42 S tim u vezi valja istaknuti da je Sud presudio da je cilj Okvirnog sporazuma, s jedne strane, promicati rad u nepunom radnom vremenu i, s druge strane, ukloniti diskriminacije između radnika koji rade u nepunom radnom vremenu i onih koji rade u punom radnom vremenu (presude od 10. lipnja 2010., Bruno i dr., C-395/08 i C-396/08, EU:C:2010:329, t. 24. i od 5. svibnja 2022., Universiteit Antwerpen i dr., C-265/20, EU:C:2022:361, t. 41.).
- 43 S obzirom na te ciljeve, članak 4. Okvirnog sporazuma treba razumjeti tako da se njime izražava načelo socijalnog prava Unije, koje se ne može usko tumačiti (presuda od 10. lipnja 2010., Bruno i dr., C-395/08 i C-396/08, EU:C:2010:329, t. 32. i navedena sudska praksa).
- 44 Puka činjenica da je radnik stekao svojstvo radnika koji radi u punom radnom vremenu ne isključuje mogućnost da se on u određenim okolnostima pozove na načelo nediskriminacije sadržano u članku 4. Okvirnog sporazuma, kada se navodna diskriminacija odnosi na razdoblja u kojima je radio kao radnik u nepunom radnom vremenu (vidjeti analogijom, kad je riječ o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme, koji je sklopljen 18. ožujka 1999. (u dalnjem tekstu: Okvirni sporazum o radu na određeno vrijeme), sadržanom u Prilogu Direktivi Vijeća 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koji su sklopili

ETUC, UNICE i CEEP (SL 1999., L 175, str. 43.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavje 5., svezak 4., str. 228.), presudu od 18. listopada 2012., Valenza i dr., C-302/11 do C-305/11, EU:C:2012:646, t. 34. i 35. i navedenu sudsku praksu).

- 45 Naime, odmah isključiti primjenu Okvirnog sporazuma u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku dovelo bi do toga da se, protivno cilju postavljenom tim člankom 4., suzi područje zaštite od diskriminacija dodijeljene predmetnim radnicima te do neosnovano uskog tumačenja navedenog članka protivno sudskoj praksi Suda (vidjeti analogijom, kad je riječ o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme, presudu od 18. listopada 2012., Valenza i dr., C-302/11 do C-305/11, EU:C:2012:646, t. 37. i navedenu sudsku praksu).
- 46 Stoga se Okvirni sporazum primjenjuje u glavnom postupku s obzirom na to da se osoba RM, iako je sada zaposlena u punom radnom vremenu, poziva na taj okvirni sporazum kad je riječ o razdoblju tijekom kojeg je radila u nepunom radnom vremenu.
- 47 Treće, u svojim pisanim očitovanjima Komisija tvrdi, pozivajući se na članak 2. točku 2. Okvirnog sporazuma, da osoba RM nije obuhvaćena pojmom „radnik u nepunom radnom vremenu” u smislu tog okvirnog sporazuma jer je njezina djelatnost povremena.
- 48 S tim u vezi valja podsjetiti na to da je točno da članak 2. točka 2. Okvirnog sporazuma omogućuje državama članicama ili socijalnim partnerima da iz njegovih odredbi potpuno ili djelomično isključe radnike koji povremeno rade u nepunom radnom vremenu. Međutim, takvo isključenje nije ni u kojem slučaju automatsko s obzirom na to da je ono povezano, kao što priznaje Komisija, s određenim brojem postupaka i uvjeta.
- 49 Na temelju nijednog elementa odluke kojom se upućuje prethodno pitanje ni pisanih očitovanja podnesenih Sudu ne može se utvrditi da je Kraljevina Belgija iskoristila ovlast predviđenu tom odredbom. U svakom slučaju, nije zadaća Suda, nego suda koji je uputio zahtjev, da izvrši potrebne provjere kako bi ocijenio je li tako u glavnom postupku (vidjeti u tom smislu presudu od 12. listopada 2004., Wippel, C-313/02, EU:C:2004:607, t. 39.).
- 50 S obzirom na prethodna razmatranja, valja zaključiti da je ovaj spor obuhvaćen područjem primjene Okvirnog sporazuma.
- 51 Kao drugo, za potrebe tumačenja članka 4. Okvirnog sporazuma, najprije valja ispitati je li radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka o kojem je riječ u glavnom postupku obuhvaćen pojmom „uvjeti zapošljavanja” u smislu tog članka 4. točke 1.
- 52 S tim u vezi Sud je već presudio da su financijski uvjeti, poput onih koji se odnose na primitke od rada, obuhvaćeni tim pojmom (vidjeti u tom smislu presudu od 10. lipnja 2010., Bruno i dr., C-395/08 i C-396/08, EU:C:2010:329, t. 33.).
- 53 Usto, prilikom određivanja kako sastavnih elemenata primitaka od rada tako i njihove visine, nadležna nacionalna tijela moraju na radnike koji rade u nepunom radnom vremenu primijeniti načelo nediskriminacije kako je sadržano u članku 4. Okvirnog sporazuma (presuda od 10. lipnja 2010., Bruno i dr., C-395/08 i C-396/08, EU:C:2010:329, t. 40.), istodobno uzimajući u obzir, prema potrebi, načelo *pro rata temporis* (presuda od 10. lipnja 2010., Bruno i dr., C-395/08 i C-396/08, EU:C:2010:329, t. 38.).

- 54 U predmetnom slučaju, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da se radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka uzima u obzir radi izračuna primitka od rada profesionalnih vatrogasaca na način da on predstavlja odlučujući element koji određuje njihovu visinu.
- 55 Stoga je radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka o kojem je riječ u glavnom postupku obuhvaćen pojmom „uvjeti zapošljavanja” u smislu članka 4. Okvirnog sporazuma.
- 56 Nadalje, radi ocjene toga odgovaraju li pravila o uzimanju u obzir radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka o kojem je riječ u glavnom postupku zahtjevima iz članka 4. Okvirnog sporazuma, valja podsjetiti na to da zahtjev jednakosti radnika koji rade u punom radnom vremenu i onih koji rade u nepunom radnom vremenu što se tiče radnih uvjeta, koji proizlazi iz načela nediskriminacije koje je predviđeno tim člankom 4. točkom 1., vrijedi ne dovodeći u pitanje potrebnu primjenu, u skladu s navedenim člankom 4. točkom 2., načela *pro rata temporis* (vidjeti u tom smislu rješenje od 3. ožujka 2021., Fogasa, C-841/19, EU:C:2021:159, t. 41. i 42. i navedenu sudsku praksu).
- 57 Naime, uzimanje u obzir količine rada koju je radnik koji radi u nepunom radnom vremenu stvarno izvršio, usporedene s onom radnika koji radi u punom radnom vremenu, čini objektivni kriterij u smislu članka 4. stavka 1. Okvirnog sporazuma kojim se opravdava proporcionalno smanjenje prava i uvjeta rada radnika koji radi u nepunom radnom vremenu (rješenje od 3. ožujka 2021., Fogasa, C-841/19, EU:C:2021:159, t. 43. i navedena sudska praksa).
- 58 Kao što proizlazi iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, propis o kojem je riječ u glavnom postupku predviđa da se, radi izračuna primitaka od rada profesionalnih vatrogasaca koji su, poput osobe RM, zaposleni prije 9. travnja 2002., priznaje radni staž koji je istovjetan broju godina koje su proveli obavljajući poslove kao dobrovoljni vatrogasci, koji je određen *pro rata* u odnosu na poslove koji su stvarno izvršeni.
- 59 Primjena, u pogledu profesionalnih vatrogasaca, odlučujućeg elementa visine njihovih primitaka od rada, poput radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka, koji odgovara postotku radnog vremena koji odrade radnici koji rade u nepunom radnom vremenu u odnosu na radno vrijeme koje odrade radnici koji rade u punom radnom vremenu koji obavljaju istu djelatnost, predstavlja potrebnu primjenu načela *pro rata temporis* u smislu članka 4. točke 2. Okvirnog sporazuma (vidjeti u tom smislu rješenje od 3. ožujka 2021., Fogasa, C-841/19, EU:C:2021:159, t. 45.).
- 60 U tim okolnostima valja utvrditi da u predmetnom slučaju primjena načela *pro rata temporis* radi određivanja radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka profesionalnih vatrogasaca koji su obavljali poslove u nepunom radnom vremenu kao dobrovoljni vatrogasci predstavlja primjenu tog načela u smislu članka 4. točke 2. Okvirnog sporazuma.
- 61 To utvrđenje ne dovodi u pitanje činjenica koju je istaknula osoba RM u svojim pisanim očitovanjima, da se u pogledu profesionalnih vatrogasaca zaposlenih nakon 9. travnja 2002. uzima u obzir radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka koji je istovjetan broju godina koje su proveli obavljajući poslove kao dobrovoljni vatrogasci, a ne uzima u obzir količina poslova koje su stvarno izvršili.

- 62 Naime, članak 4. točka 2. Okvirnog sporazuma predviđa da se načelo *pro rata temporis* primjenjuje „prema potrebi”. Stoga ta odredba ne nameće primjenu tog načela niti ne sprječava, *a fortiori*, da se ono prestane primjenjivati na područje na koje se do tada primjenjivalo. Tvrđiti suprotno značilo bi djelovati protivno ciljevima Okvirnog sporazuma, čija je svrha, kako je određeno u njegovu članku 1. točki (a), poboljšati kvalitetu rada u nepunom radnom vremenu.
- 63 U svakom slučaju, eventualno različito postupanje prema određenim kategorijama radnika koji rade u nepunom radnom vremenu nije obuhvaćeno načelom nediskriminacije koje je sadržano u Okvirnom sporazumu (vidjeti analogijom, kad je riječ o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme, presudu od 13. siječnja 2022., MIUR i Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, t. 72. i navedenu sudsku praksu).
- 64 Osim toga, što se tiče izračuna poslova koje je stvarno izvršila osoba RM dok je bila dobrovoljni vatrogasac, valja podsjetiti na to da je, kad je riječ o dobrovoljnem vatrogascu Grada Nivellesa (Belgija), Sud već presudio da valja smatrati da je situacija u kojoj je radnik obvezan provesti dežurstvo u svojem domu, biti na raspolaganju poslodavcu i moći doći na mjesto rada u roku od osam minuta obuhvaćena pojmom „radno vrijeme” u smislu članka 2. Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL 2003., L 299, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavljje 5., svežak 2., str. 31.) Međutim, nije isti slučaj u situaciji u kojoj radnik obavlja dežurstvo u okviru sustava raspoloživosti u kojemu mora biti stalno dostupan, ali ne mora biti na tom mjestu (vidjeti presudu od 21. veljače 2018., Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82, t. 60. i 65.).
- 65 Naposljetku, također valja pojasniti da je utvrđenje sadržano u točki 60. ove presude, u skladu s kojim propis o kojem je riječ u glavnom postupku predstavlja potrebnu primjenu načela *pro rata temporis*, uvjetovano time da određivanje radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka izravno ovisi o količini rada koji je obavio predmetni radnik, a ne isključivo o trajanju njegova radnog staža. Naime, u potonjem se slučaju ne primjenjuje načelo *pro rata temporis* (vidjeti u tom smislu presudu od 10. lipnja 2010., Bruno i dr., C-395/08 i C-396/08, EU:C:2010:329, t. 65. i 66.).
- 66 U predmetnom slučaju čini se da iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da određivanje radnog staža na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka osobe RM izravno ovisi o količini rada koji je ona obavila. Međutim, zadaća je suda koji je uputio zahtjev da izvrši potrebne provjere s tim u vezi.
- 67 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 4. Okvirnog sporazuma treba tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis koji, radi izračuna primitaka od rada profesionalnih vatrogasaca zaposlenih u punom radnom vremenu, uzima u obzir, kao radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka, poslove koje su prije obavljali u nepunom radnom vremenu, kao dobrovoljni vatrogasci, u skladu s načelom *pro rata temporis*, to jest s obzirom na stvarno obavljeni rad.

Troškovi

- 68 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je суду da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (sedmo vijeće) odlučuje:

Članak 4. Okvirnog sporazuma o radu s nepunim radnim vremenom, sklopljenog 6. lipnja 1997., koji je sadržan u Prilogu Direktivi Vijeća 97/81/EZ od 15. prosinca 1997. o Okvirnom sporazumu o radu s nepunim radnim vremenom koji su sklopili UNICE, CEEP i ETUC, treba tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis koji, radi izračuna primitaka od rada profesionalnih vatrogasaca zaposlenih u punom radnom vremenu, uzima u obzir, kao radni staž na temelju kojeg se utvrđuje visina novčanih primitaka, poslove koje su prije obavljali u nepunom radnom vremenu, kao dobrovoljni vatrogasci, u skladu s načelom *pro rata temporis*, to jest s obzirom na stvarno obavljeni rad.

Potpisi